

Werkplan 1999 van het RIVO-DLO programma 339: Wettelijke en Dienstverlenende Taken

F.A. van Beek

DLO-Rijksinstituut voor Visserijonderzoek

Postbus 68
1970 AB IJmuiden
Tel.: 0255 564646
Fax.: 0255 564644
Internet:postkamer@rivo.dlo.nl

Postbus 77
4400 AB Yerseke
Tel.: 0113 572781
Fax.: 0113 573477

Intern RIVO-DLO rapport

Nummer: 99.001

Werkplan 1999 van het RIVO-DLO programma 339: Wettelijke en Dienstverlenende Taken

F.A. van Beek (edt.)

Programma nummer: 339

Datum: 18 januari 1999

Aantal exemplaren:	30
Aantal pagina's:	32
Aantal tabellen:	diversen
Aantal figuren:	0
Aantal bijlagen:	0

Inhoudsopgave:

Inhoudsopgave:	2
Samenvatting	3
Format voor in 1999 lopende WDT-programma's voor LNV	3
1. Werkplan Stock Assessment en beleidsadviezen zeevisserij.....	9
2. Werkplan Marktbemonstering zeevisserij	12
3. Werkplan Routinematige bestandsopnamen op zee	15
4. Werkplan Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren	18
5. Werkplan Monitoring schelpdierbestanden.....	21
6. Werkplan Sanitair schelpdieronderzoek	24
7. Werkplan Monitoring microverontreinigingen	26
8. Werkplan Parasitologie en pathologie van aquatische organismen	28
9. Werkplan Mijnwet Continentaal Plat en Delfstofwinning	30
10. Werkplan Ontwikkeling visserij-beheersinstrumentarium	31

Samenvatting

In dit werkplan wordt een overzicht gegeven van de activiteiten die in 1999 gepland zijn in het kader van het onderzoek en de advisering ten dienste van het Nederlandse en Europese beleid op het gebied van visstandsbeheer en van waarborging van de volksgezondheid- en kwaliteitseisen voor visserijproducten. Deze activiteiten zijn ondergebracht in het RIVO-DLO programma Wettelijke en Dienstverlenende Taken. Het WDT-programma omvat een aantal sterk uiteenlopende onderzoeksonderwerpen, met als belangrijkste gezamenlijk element een vereist zijn op grond van enigerlei wettelijke regeling en een daaruit voortvloeiende lange looptijd. De onderzoekstaken in dit programma hebben overwegend een langlopend en toegepast karakter en zijn daarom zowel inhoudelijk als qua omvang jaarlijks aan relatief weinig veranderingen onderhevig.

Het onderzoek in het WDT programma wordt onderverdeeld in een tiental kern projecten:

- Stock Assessment en beleidsadviezen zeevisserij
- Marktbemonstering zeevisserij
- Routinematige bestandsopnamen op zee
- Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren
- Monitoring schelpdierbestanden
- Sanitair schelpdieronderzoek
- Monitoring microverontreinigingen
- Parasitologie en pathologie van aquatische organismen
- Mijnwet Continentaal Plat en Delfstofwinning
- Ontwikkeling visserij-beheersinstrumentarium

Het onderzoek dat betrekking heeft op de monitoring, toestandsbeoordeling en advisering van zeevisbestanden heeft een sterk internationaal karakter. Via internationale samenwerkingsverbanden, zowel binnen de International Council for the Exploration of the Sea (ICES) als binnen de Europese Unie (EU) wordt nauw samengewerkt met buitenlandse zusterinstituten. Op nationaal niveau wordt met het LEI-DLO samengewerkt.

Bij het onderzoek dat betrekking heeft op de zoetwaterbestanden in Nederlandse wateren wordt samengewerkt met Rijkswaterstaat. Bij het onderzoek naar de schelpdierbestanden wordt met het IBN-DLO samengewerkt. Met betrekking tot de monitoring van milieucontaminanten vindt een uitwisseling van onderzoeksmethodieken en gegevens plaats met het RIKILT-DLO. Het sanitair schelpdieronderzoek is gericht op het veilig stellen van de produktiegebieden voor levende tweekleppige weekdieren voor wat betreft de afwezigheid van microbiologische verontreiniging en van biotoxinen.

De geplande LNV capaciteit voor 1999 is kf 3.423.

Het eerste deel van dit werkplan is het DLO format waarin de activiteiten en verdeling van de capaciteit voor 1999 is aangegeven. Dit format is in september door de begeleidingscommissie van dit programma goedgekeurd. De overige hoofdstukken geven per project een overzicht van de voorgenomen activiteiten in 1999. Een concept van deze hoofdstukken is in september 1998 ter beschikking gesteld aan de begeleidingscommissie.

Format voor in 1999 lopende WDT-programma's voor LNV

1. Programmanummer: 339
2. Titel: Onderzoek voortvloeiend uit voor de visserij van kracht zijnde internationale en nationale wettelijke regelingen
3. Werktitel: Wettelijk visserij onderzoek
4. Programmaleider en Trekkerinstituut: Drs. F.A. van Beek, RIVO-DLO
5. Uitvoerende instelling(en): RIVO-DLO
6. Looptijd: 1998 - 2001
7. Contactpersonen DWK en Beleidsdirectie LNV (resp. secr. en vz. Begeleidingscommissie:
Ir. J.A. Cornelese (DWK), Dr. Ir. C.J.A. Barel (Dir. Vis.)
8. Totale geplande capaciteit en ondersteuning die bij LNV in rekening kunnen worden gebracht:
(8 A.B.C, zie navolgend).

cat/eenheid	1999	1999		2000		2001	
	tarief (kf) *	fte	kf	fte	kf	fte	kf
assistent	146.4	12.5	1830	12.8	1868	12.8	1868
onderzoeker	203.5	2.4	483	2.4	494	2.4	494
sen onderzoeker	266.7	2.8	759	2.9	775	2.9	775
fac. ondersteuning							
direct.mat.lasten			351		376		376
Totaal (kf)		17.7	3423	18.1	3513	18.1	3513

*LNV-tarief voor 1999, deze tarieven worden hier ook voor na 1999 gehanteerd. Elk jaar vindt echter prijsbijstelling plaats van zowel de tarieven als het programma budget. De hoogte hiervan wordt jaarlijks vastgesteld.

- 8.A. Geplande geplande capaciteit en ondersteuning voor de WDT die bij LNV in rekening kunnen worden gebracht:

cat/eenheid	1999	1999		2000		2001	
	tarief (kf) *	fte	kf	fte	kf	fte	kf
assistent	146.4	12.5	1830	12.8	1868	12.8	1868
onderzoeker	203.5	2.4	483	2.4	494	2.4	494
sen onderzoeker	266.7	2.8	759	2.9	775	2.9	775
fac. ondersteuning							
direct.mat.lasten			351		376		376
Totaal (kf)		17.7	3423	18.1	3513	18.1	3513

Vrijwel de gehele onderzoekscapaciteit wordt aangewend voor het uitvoeren van DWT taken en verwante opdrachten. Onderhoud en overdracht van expertise is in deze taken meebegroet. Daarom is hiervoor geen afzonderlijke begroting gemaakt in 8.B. en 8.C.

- 8.B. Geplande capaciteit en ondersteuning voor 'opslag', gebaseerd op de gemiddelde capaciteit en ondersteuning voor de benodigde instandhouding van expertise alsmede op de benodigde capaciteit en ondersteuning voor het gemiddeld aantal 'normaal' voorkomende pieken per jaar, die bij LNV in rekening kunnen worden gebracht:

	1999	1999		2000		2001	
cat/eenheid	tarief (kf) *	fte	kf	fte	kf	fte	kf
assistent	146.4						
onderzoeker	203.5						
sen onderzoeker	266.7						
fac. ondersteuning							
direct.mat.lasten							
Totaal (kf)							

- 8.C. Geplande capaciteit en ondersteuning voor onderzoek ten behoeve van de WDT, die bij LNV in rekening kunnen worden gebracht.

	1999	1999		2000		2001	
cat/eenheid	tarief (kf) *	fte	kf	fte	kf	fte	kf
assistent	146.4						
onderzoeker	203.5						
sen onderzoeker	266.7						
fac. ondersteuning							
direct.mat.lasten							
Totaal (kf)							

In hoeverre is er sprake van afwijkende capaciteit t.o.v. de oorspronkelijk geplande capaciteit?

Indien relevant geef de mate van afwijking (in kf) en de reden daarvan.

Geef aan welk gedeelte daarvan vastgelegd is d.m.v. contrafinanciering EU, bedrijfsleven enz.

(voorzover nu reeds te voorzien):

bij punt 12. Overzicht Projecten wordt gevraagd de projecten met contrafinancieringsverplichtingen apart te benoemen

	1999	2000	2001
LNV-contrafinanciering (kf)	2620	2800*	2800*

* indicatief

Geef aan of bij dit programma met name sprake is van een sponsorrol van LNV of van een gebruikersrol.

In het kader van het onderzoek ten behoeve van het uitvoeren van wettelijke taken en de daarmee samenhangende dienstverlenende advisering is de rol van LNV die van gebruiker.

9. Onderzoekscapaciteit ten laste van LNV-projectsubsidies (voorzover nu reeds te voorzien):

	1999	2000	2001
LNV-projectsubsidies (kf)	120	120	120

10. Onderzoekscapaciteit ten laste van derden (voorzover nu reeds te voorzien):

	1999	2000	2001
derden (kf)	3000	3100	3200

11. Werkplan 1999 (bij voorkeur niet meer dan 3 A4):

Binnen de door het RIVO-DLO in 1999 uit te voeren WDT-programma blijft een onverminderde inzet gericht op de monitoringactiviteiten in ICES-verband voor het leveren van de voor het beheer noodzakelijke gegevens over zeevisbestanden. In aanvulling op de in het WDT-programma beschreven onderdelen van de monitoringprogramma's zal in 1999 een bestandsopname op Noordzee makreel worden uitgevoerd. Additionele medefinanciering door de EU op een niveau van 40% van het totaal zal het mogelijk maken de noodzakelijke werkzaamheden binnen de in ICES-verband gewenste omvang uit te blijven voeren. De met deze monitoring samenhangende advieswerkzaamheden maken onderdeel uit van het totaal aan hiervoor door LNV ter beschikking gestelde middelen.

In internationaal verband wordt in 1999 in ICES verband meegewerkt aan het ontwikkelen van een procedures om te komen tot een geïntegreerde vorm van beleidsadvies betrekking hebbend op het beheer van zeevisbestanden. Het onderzoek houdt de ontwikkeling van een multidisciplinaire assessment in (biologische, economische en sociale aspecten) en de ontwikkeling van een vorm van beleidsadvies meer gericht op de visserij dan op de afzonderlijke visbestanden. De omvang van het onderzoek is in sterke mate afhankelijk van medefinanciering van die EU.

Tevens zal in 1999, in internationaal verband, aandacht worden gegeven aan de kwaliteitsverbetering van de biologische gegevens middels een evaluatie van de monitoringprogramma's welke betrekking hebben op de gevolgde procedures in het opwerken en vastleggen van vangstgegevens van zeevis in diverse landen. Daarnaast zal een voorstel voor verbetering van de procedures en het efficiënter maken van het verzamelen van gegevens middels internationale samenwerking worden ontwikkeld. De omvang van het onderzoek is in sterke mate afhankelijk van medefinanciering van die EU.

Voortzetting monitoring ten behoeven van het aanleveren van de voor het beheer van zoetwatervisbestanden in het IJsselmeer/Markermeer noodzakelijke gegevens. Ook hier zullen de met de monitoring samenhangende advieswerkzaamheden onderdeel uitmaken van de totaal hiervoor door LNV ter beschikking gestelde middelen. Additionele (50/50) medefinanciering van de zijde van de waterbeheerder (Rijkswaterstaat) in het kader van het integrale waterbeheer zal bijdragen aan de handhaving van een wetenschappelijk te verantwoorden inzet van onderzoekcapaciteit.

De ontwikkeling van het aalbestand in Europa is zorgwekkend. Internationale beheersmaatregelen lijken onafwendbaar. Het onderzoek naar aal is internationaal sterk verbrokken en coördinatie is dringend gewenst. In internationaal verband zal in 1999 met financiële steun van de EU deze coördinatie van het bestandsonderzoek

naar aal ter hand worden genomen.

Voortzetting van de monitoring van visbestanden in de grote rivieren met als oogmerk het, vanuit de gezamenlijke beleidsaandacht van LNV, VROM en V&W onder andere in het kader van de Internationale Rijn Commissie (IRC), volgen van de effecten van afgesproken maatregelen ten behoeve van het ecologisch herstel van de grote rivieren op de visstand.

In het kader van het internationale herstelprogramma voor grensoverschrijdende bestanden van trekvis in de grote rivieren zullen daarbij ook de bestanden in de Nederlandse wateren gevolgd worden.

Voortzetting monitoring van de omvang van commerciële en niet-commerciële schelpdierbestanden in de Nederlandse kustwateren ten behoeve van het beheer van de commerciële bestanden in het licht van de belangafweging schelpdiervisserij en natuur aldaar. Het onderzoek dat mede gericht is op het tot stand komen van door de schelpdiersector op te stellen visplannen voor de mossel- en kokkelvisserij in Nederlandse kustwateren wordt deels gefinancierd door het Productschap Vis (PV).

Voortzetting monitoring van de sanitaire waterkwaliteit in de Nederlandse productiegebieden van tweekleppige schelpdieren op basis van een 50/50 medefinanciering van de zijde van het PV. Voor de uitvoering van deze monitoring zal onder meer nauw contact worden onderhouden met het RIVM, het Nationale Referentielaboratorium voor de uitvoering van de betreffende EU richtlijn.

Voortzetting monitoring effecten waterverontreiniging op de kwaliteit van voor de sportvisserij van belang zijnde viswateren met het oog op mogelijke risico's voor consumenten hiervan. Een en ander in het kader van het nationale plan ten aanzien van de monitoring van verontreinigende stoffen in visserijproducten voortvloeiende uit de betreffende EU richtlijn.

Voortzetting van de monitoring van ziekten en plagen (vissoorten en schelpdieren) is voor de Nederlandse visserij van belang zijnde gebieden, overeenkomstig verplichtingen voortvloeiende uit de betreffende EU richtlijn.

Werkzaamheden (advisering) voortvloeiende uit wettelijke verplichtingen van LNV in het kader van de Mijnwet Continentaal Plat.

12. Overzicht projecten in 1999:
rangschik projecten per thema

Project-nummer	financier	projecttitel	projectleider + inst	start jaar	eind jaar	LNV conctacpers*	budget 1999 kf
75501	LNV EU	Stock Assessment & Beleidsadviezen Zeevisserij	drs. F.A. van Beek RIVO DLO	1998	2001	Barel (Viss)	542 (0)
75502	LNV EU	Marktbemonstering Zeevisserij	drs. A.T.G.W. Eltink RIVO-DLO	1998	2001	Barel	352 (100)
75511 75521 75531	LNV EU	Routinematige bestandsopnamen op zee	dr. H.J.L. Heessen RIVO-DLO	1998	2001	Barel	564 (100)
75504 75541 75601	LNV RWS	Visserijonderzoek Binnenwateren	drs. W. Dekker RIVO-DLO	1998	2001	Barel Verheyen (GRR)	699 (100)
75000	LNV PV	Monitoring schelpdierbestanden Nederlandse kustwateren	drs. M.R. van Stralen RIVO-DLO	1998	2001	Barel	375 (100)
75001	LNV PV	Sanitair schelpdieronderzoek	dr. J.B. Luten RIVO-DLO	1998	2001	Barel	397 (100)
76005	LNV extern	Monitoring effect waterverontreiniging	dr. J. de Boer RIVO-DLO	1998	2001		162 (100)
76000-89 76000-99	LNV PV	Monitoring ziekten en plagen vissen, schaal- en schelpdieren	drs. P. van Banning RIVO-DLO	1998	2001	Barel	91 (0)
75505-01	LNV	Mijnwet Continentaal Plat	dr. S.J. de Groot RIVO-DLO	1998	2001		61 (0)
76502-03 76508-41	LNV EU	Ontwikkeling visserij- beheersinstrumentarium	ir. F.A. Veenstra RIVO-DLO	1998	2001	Barel	180 (80)
		vrije ruimte					0

*indien bekend

Tussen haakjes het gedeelte van de WDT programmacapaciteit (indicatief in percentages) welke is vastgelegd d.m.v. contrafinanciering.

1. Werkplan Stock Assessment en beleidsadviezen zeevisserij

WERKPLAN 1999

Instelling	Dienst Landbouwkundig Onderzoek DLO-Rijksinstituut voor Visserijonderzoek
Projectnummer	339 75501
Projecttitel	Stock Assessment & Beleidsadviezen Zeevisserij
Projectleider	drs. F.A. van Beek
Overige medewerkers	drs. A.T.G.W. Eltink, dr. H.J.L. Heessen, drs. M.A. Pastoors, dr. A.D. Rijnsdorp en prof. dr. N. Daan
Geplande werktijd in 1999	403 dagen

Algemeen

Het werkprogramma omvat in principe de volgende onderdelen, welke niet allen ieder jaar aan de orde komen: a) toestandsbeoordeling zeevisbestanden, b) advisering Dir. Vis, EU, c) het verzamelen, bewerken van vangst- en inspannings statistieken, d) het ontwikkelen van nieuwe (alternatieve) beleidsinstrumenten en e) evaluatie van effecten van technische maatregelen.

Onderdelen

In het kader van de beleidsadvisering m.b.t. op het beheer van zeevisbestanden wordt middels het lidmaatschap van ACFM informatie verschaft over de ontwikkeling van deze bestanden en adviezen gegeven m.b.t. de exploitatie-mogelijkheden van deze bestanden binnen biologisch verantwoorde grenzen. De vergaderingen van ACFM vinden plaats in mei en oktober. De ACFM leden zijn Frans van Beek en Henk Heessen.

De adviezen van ACFM zijn gebaseerd op verslagen van internationale ICES werkgroepen. Deze werkgroepen voeren de berekeningen uit m.b.t. de bestandsontwikkelingen en vangstverwachtingen. Tevens verschaffen de werkgroepen ACFM informatie over diverse onderwerpen, waarvoor ICES gevraagd is advies uit te brengen. Vanuit het RIVO-DLO zullen bijdragen geleverd worden aan de ICES Herring Assessment Working Group for the Area South of 62° N (maart), ICES Working Group on the Assessment of Mackerel, Horse Mackerel, Sardine and Anchovy (september/oktober) en de ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak (oktober). Het RIVO-DLO levert in de periode 1998-2000 de voorzitter voor deze laatste werkgroep.

De voorbereiding van de vergaderingen, alsmede het opwerken van de gegevens afkomstig van de marktmonstering (339 75502) en bestandsopnamen (339 75503) en vangststatistieken, welke door de werkgroepen gebruikt worden behoren tot het werkpakket.

In het STECF (Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries) worden adviezen uitgebracht aan de Europese Commissie over diverse onderwerpen die door de Commissie worden vastgesteld. De reguliere vergadering van dit comité vindt plaats in november. Daarnaast kan het comité of subgroepen van het comité door het jaar heen *ad hoc* bijeen geroepen worden wanneer een spoedig advies vereist is.

Het overleg met Directie Vis (LNV) m.b.t. tot de ICES advisering en de overige advisering betrekking hebbend op *ad hoc* onderwerpen aan te geven door Dir. Vis is tevens in dit project opgenomen.

In het kader van interdepartementale werkgroep GVB 2002 meegewerkt aan het opstellen van een notitie voor de Tweede Kamer met daarin een afgestemd Nederlands standpunt over de toekomst van het gemeenschappelijk visserijbeleid in de periode na het jaar 2002. Het werk zal begin 1998 worden afgerond

In internationaal verband wordt in 1999 in ICES verband meegewerkt aan het ontwikkelen van een geïntegreerde vorm van beleidsadvies voor het beheer van zeevisbestanden (Comprehensive Fishery Evaluation). Het onderzoek houdt de ontwikkeling van een multidisciplinaire assessment in (biologische, economische en sociale aspecten) en de ontwikkeling van een vorm van beleidsadvies meer gericht op de visserij dan op de afzonderlijke visbestanden. De Nederlandse bijdrage aan dit onderzoek beperkt zich tot een evaluatie van de platvisbestanden en de visserij hierop in de Noordzee. Het onderzoek wordt gecoördineerd door de ICES Comprehensive Fishery Evaluation Working Group welke plaats vindt in januari.

In 1999 en 2000 wordt meegewerkt in een internationaal onderzoek met als doel meer inzicht te verkrijgen in de relatie tussen visserijinspanning en visserijsterfte. Met name wordt getracht de variabiliteit in 'catchability' in kaart te brengen. Dit zal gebeuren op een vloot-basis en gebruik makend van zowel biologische als economische technieken. Vervolgens zal worden geëvalueerd wat de gevolgen zijn van veranderingen in catchability op stock assessment en (indien nodig) verbeteringen worden voorgesteld in assessment methoden. Het onderzoek wordt medegefinancierd door de EU (CFP 98/027, 98/028) en is van belang voor het vertalen van biologische adviezen om de visserijsterfte te verlagen in praktische maatregelen welke dit kunnen realiseren.

Een bijdrage zal worden geleverd aan de ICES Study Group on Future Requirements for Fisheries Assessment Data and Software (October). Deze groep heeft de opdracht de verschillende software die wordt gebruikt in de assessment werkgroepen te standardiseren. De werkgroep duurt 1 dag en de deelname wordt gecombineerd met de ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak welke vergadering in dezelfde periode op dezelfde lokatie plaats vindt.

In het kader van het verlagen van de minimum maat voor schol van 27 naar 25 cm, worden een aantal problemen verwacht m.b.t. het opstellen van de vangstverwachting van deze vissoort in 2000. Hieraan zal, zo mogelijk in samenwerking met buitenlandse colle-

gae aandacht worden besteed. De evaluatie van de effecten van technische maatregelen (scholbox) is tevens een onderwerp dat de beleidsadvisering raakt. Deze evaluatie is ondergebracht in programma 334.

Met het LEI-DLO is in 1998 een inventarisatie gemaakt van de behoefte aan statistische informatie van beide instituten m.b.t. de aanvoer, visserijinspanning, vergunningen, vlootsamenstelling en vlootuitrusting. Er zijn afspraken gemaakt over het opzetten van een gemeenschappelijk bron van statistiek informatie die in 1999 vorm krijgt. De DAFIST database (VIRIS schaduw database) zal worden uitgebreid met 1998 vlootgegevens. DAFIST wordt tevens uitgebreid met nieuwe informatievelen voor een aantal vissoorten die tot heden niet in het systeem waren opgenomen.

In 1998 zijn door het LEI-DLO de computer tapes met historische aanvoer- (afslag) gegevens afkomstig van het CBS overgezet op schijf. In totaal zijn de gegevens van 17 jaar beschikbaar gekomen in tekstformaat. De historische informatie zal worden bewerkt en worden zo mogelijk toegevoegd aan bestaande databestanden.

2. Werkplan Marktbemonstering zeevisserij

WERKPLAN 1999

Instelling	Dienst Landbouwkundig Onderzoek DLO-Rijksinstituut voor Visserijonderzoek
Projectnummer	339 75502
Projecttitel	Marktbemonstering Zeevisserij
Projectleider	Drs A.T.G.W. Eltink
Overige medewerkers	Dr H. Heessen, Drs F. van Beek, Drs M.A. Pastoors
Geplande werktijd in 1999	802 dagen

Marktbemonstering

Ten behoeve van de jaarlijkse toestandsbeoordeling van de commerciële visbestanden in die gebieden waar de Nederlandse vloot vist, worden routinematig, een aantal monsters verzameld in de belangrijkste Nederlandse visafslagen of van schepen. Deze monsters geven informatie over de leeftijdssamenstelling (m.b.v. otolieten of gehoorsteentjes van de vis) van de Nederlandse vangst en andere biologische kenmerken. De voorgenomen bemonsteringsintensiteit in 1999 is aangegeven in de onderstaande tabellen.

Noordzee					
SCHOL	Den Helder	Stellendam	Urk	IJmuiden	Totaal
1e kwartaal	6	4	11	5	26
2e kwartaal	4	2	8	3	17
3e kwartaal	4	2	8	3	17
4e kwartaal	4	2	8	4	18
totaal	18	10	35	15	78

monstergrootte leeftijd: 60 vissen

Noordzee					
TONG	Den Helder	Stellendam	Urk	IJmuiden	Totaal
1e kwartaal	5	3	7	3	18
2e kwartaal	8	5	11	4	28
3e kwartaal	4	3	6	3	16
4e kwartaal	4	3	6	2	15
totaal	21	14	30	12	77

monstergrootte leeftijd: 50 vissen

Indien er in 1999 door Nederlandse kotters visserij plaatsvindt in de Ierse Zee en de Golf van Biskaje wordt ook van deze aanvoer een aantal monsters tong en schol genomen.

Noordzee					
WIJTING	leeftijd monster	lengte monster			Totaal
1e kwartaal	7	33			40
2e kwartaal	5	27			33
3e kwartaal	5	27			33
4e kwartaal	7	33			40
totaal	24	120			144

monstergrootte leeftijd: 50 vissen, lengte: meer dan 50 vissen

Noordzee					
KABELJAUW	leeftijd monster	lengte monster			Totaal
1e kwartaal	12	33			45
2e kwartaal	8	27			35
3e kwartaal	8	27			35
4e kwartaal	12	33			45
totaal	40	120			95

monstergrootte leeftijd: 50 vissen, lengte: meer dan 50 vissen

Diverse gebieden					
	Haring	Makreel	Hors- makreel		Totaal
1e kwartaal	?	?	?		75
2e kwartaal	?	?	?		75
3e kwartaal	?	?	?		75
4e kwartaal	?	?	?		75
totaal	?	?	?		300

monstergrootte leeftijd: 25 vissen, lengte: alle vissen uit pak van 20-23 kg

Een beperkt aantal schepen van de commerciële vloot, welke met pelagische netten vist op haring, makreel en horsmakreel, verzamelt de vismonsters voor leeftijdsbepaling (1 pak ongesorteerde vis diepvriezen per week per gebied per vissoort). Er kan van tevoren niet gepland worden hoeveel monster per vissoort verzameld moeten worden, daar dit afhangt van waar en op welke vissoort de visserij zich concentreert.

De leeftijd van de vissen wordt bepaald aan de hand van het aantal ringen dat in de otoliet wordt waargenomen. De wijze van behandeling van de otoliet voordat tot telling van de ringen wordt overgegaan verschilt per vissoort. Van de kabeljauw- en wijtingotolieten worden dunne slijpplaatjes van 0,5 mm dikte gemaakt welke onder een binoculair worden afgelezen. Tong-otolieten worden eerst gebrand, gebroken en in plasticine ingelegd en schol-otolieten worden geheel afgelezen. Er wordt naar

gestreefd in de toekomst de otolieten van schol en tong op dezelfde wijze als kabeljauw te behandelen. Otolieten van haring en makreel worden in heldere polyesterhars ingegoten. Otolieten van horsmakreel worden gebroken, geslepen en gebrand.

Naast het verzamelen, meten en snijden van de vissen behoren bewerking otolieten, de leeftijdsbepaling en het invoeren van de verzamelde gegevens in de centrale database tot de werkzaamheden.

Ontwikkelen software

De software die gebruikt wordt voor het invoeren van de marktmonsteringsgegevens in de centrale database is verouderd. De huidige VAX computer zal in de nabije toekomst worden afgestoten. Daarom zal in 1999 een nieuw invoerprogramma worden ontwikkeld waarvan het wenselijk is dat deze zogenaamd "platform onafhankelijk" zijn. Het gaat hier om de vervanging van de programma's "SNIJ" en "MEET". De databestanden zullen worden overgebracht op een UNIX computer.

Evaluatie marktmonstering

In 1999 en 2000 zal in internationaal verband extra aandacht worden gegeven aan de kwaliteitsverbetering van de biologische gegevens middels een evaluatie van de internationale marktmonstering programma's. Daarnaast zal een voorstel voor verbetering van de procedures en het efficiënter maken van het verzamelen van gegevens middels internationale samenwerking worden ontwikkeld. Bovengenoemde activiteiten zijn ondergebracht in een internationaal onderzoek dat wordt medegefinancierd door de EU (CFP 98/075). Dit project omvat tevens de ontwikkeling van een "exchange format" van de internationale marktmonsteringsgegevens

Horsmakreel Leeftijdsaflezing workshop

Door het niet tijdig rondkomen van EU medefinanciering voor een geplande workshop in 1998 werd deze uitgesteld naar 1999, ICES Horse Mackerel Otolith Workshop (januari). Het belangrijkste doel van deze workshop is standaardisatie en verbetering van de kwaliteit van de leeftijdsbepaling van horsmakreel.

3. Werkplan Routinematige bestandsopnamen op zee

WERKPLAN 1999

Instelling	Dienst Landbouwkundig Onderzoek DLO-Rijksinstituut voor Visserijonderzoek
Projectnummer	339 75503
Projecttitel	Routinematige bestandsopnamen op zee
Projectleider	Dr. H.J.L. Heessen
Overige medewerkers	dr. ir. G. Piet, drs. H. Welleman, G. v.d. Kamp, B. Couperus, Drs. A. Eltink, A. Couperus, drs. F. Storbeck
Geplande werktijd in 1999	1203 dagen

Algemeen

In het kader van de routinematige bestandsopnamen op zee worden in 1999 een aantal bestandsopnamen uitgevoerd. Deze opnamen worden alle medegefinancierd door de EU via het CFP onderzoeksbudget (ASSUR3, 98/007; HERSUR 97/0008; ASH2, 97/0005)

75503 5 8-12 International Bottom Trawl Survey

De Tridens neemt in februari (5 weken) deel aan het International Bottom Trawl Survey in de Noordzee. De gegevens van deze reizen worden gebruikt voor de recruitment-schattingen van diverse gadiden (kabeljauw, schelvis, wijting en kever) en van haring en sprot. Behalve voor recruitmentschattingen worden de resultaten ook gebruikt voor de 'tuning' van de VPA, en voor een groot aantal onderzoeken naar veranderingen in het Noordzee ecosysteem, en de invloed van de visserij op dat ecosysteem. De surveys worden gecoördineerd door de ICES International Bottom Trawl Survey Working Group (april).

De survey gegevens worden beschikbaar gemaakt voor de ICES Haring Assessment Working Group en de ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak.

75503 5 13-17 Makreel- en Horsmakreel ei-surveys

Het meest recente internationale makreel / horsmakreel ei-survey op het westelijke bestand, dat om de drie jaar wordt uitgevoerd, vond plaats in 1998. Het survey geeft een visserij- onafhankelijke schatting van de omvang van het volwassen bestand van beide vissoorten. De resultaten van dit survey worden in april 1999 door de ICES Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys geanalyseerd.

Anticiperend op indicaties m.b.t. het herstel van de Noordzee makreelpopulatie zal in 1999 eenmalig een internationaal ei-survey op Noordzee makreel worden uitgevoerd. Hierin participeert de Tridens voor een periode van 3 weken in mei/juni.

De gegevens van beide surveys worden beschikbaar gemaakt voor de ICES Working Group on the Assessment of Mackerel, Horse Mackerel, Sardine and Anchovy.

75503 3 Haringsurveys

Nederland voert in 1999 gedurende vier weken larvensurveys uit om het volwassen bestand van haring in de Noordzee te schatten. De ICES Planning Group for Herring Surveys (februari) coördineert zowel deze surveys als de akoestische surveys op haring in het Kanaal, de Noordzee en de Schotse westkust.

In juni/juli 1999 neemt de "Tridens" gedurende vier weken deel aan het internationale Noordzee haring echosurvey samen met Noorwegen, Duitsland, Schotland, Ierland en Denemarken. De eerste week is gereserveerd voor callibratie van de akoestische apparatuur

De gegevens van beide surveys worden beschikbaar gemaakt voor de ICES Herring Assessment Working Group for the Area South of 62° N.

75503 1 Atlanto-Scandische haringsurveys

Naar aanleiding van het verkrijgen van een aandeel in de TAC van Atlanto-Scandische haring door de EU wordt op verzoek van de Europese Commissie sinds 1997 door een aantal EU-landen gezamenlijk een echosurvey op deze soort georganiseerd in de wateren tussen IJsland en Noorwegen. Dit survey wordt in 1999 in april uitgevoerd samen met Noorwegen, Rusland, IJsland en Faroer eilanden. De hierin samenwerkende EU-landen waren Zweden, Schotland, Denemarken, Duitsland en Nederland. Nederland stuurt voor 3 weken een onderzoeker en een assistent mee op een Duits onderzoeksvaarttuig (Walther Herwig).

De surveys worden gecoördineerd door de ICES Planning Group on Surveys of Pelagic Fish in the Norwegian Sea in augustus 1999. Nederland zal een deelnemer naar deze planning groep sturen aangezien dit survey in 2000 of 2001 vermoedelijk door de Tridens zal worden uitgevoerd.

75503 5 1-7,18-20 Platvissurveys

De "Beam Trawl Survey" (BTS) wordt uitgevoerd in de periode augustus/september gedurende een periode van 5 weken met de ISIS in het "standaard" gebied en 5 weken met de Tridens in het noordelijke verspreidingsgebied van schol. Het standaard vistuig voor beide schepen is een 8-meter boomkor. Doel van dit internationale survey is het verkrijgen van visserij-onafhankelijke schattingen van de dichtheid van de meest algemene leeftijdsgroepen van tong en schol t.b.v. stock assessment. Het survey wordt gecoördineerd door de ICES Study Group on Beam Trawl Surveys (in 1999 by correspondence).

Het "Sole Net Survey" (SNS) wordt uitgevoerd met de ISIS langs de kust (2 weken in september). Dit survey met de 6 meter tongenkor richt zich specifiek op het verkrijgen

van indices voor het schatten van de jaarklassen tong en schol op 1, 2 en 3 jarige leeftijd, die van belang zijn bij het opstellen van vangstprognoses.

Het "Demersal Young Fish Survey" (DFS, voorheen Waddenzeeproject) wordt uitgevoerd met de Isis langs de kust (4 weken in september en oktober), Stern in de Waddenzee (4 weken in september en oktober) en Schollebaar in de Zeeuwse estuaria (2 weken in september). Het DFS survey is een internationale bestandsopname, uitgevoerd met een garnalenvistuig, gericht op 0- en 1-jarige tong en schol in de continentale kustgebieden van de Noordzee en aangrenzende estuaria. De surveys monitoren bovendien de veranderingen in fauna in deze gebieden.

De survey gegevens worden beschikbaar gemaakt voor de ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak.

De werkzaamheden voor dit project omvatten naast het varen voor de verschillende bestandsopnamen tevens de voorbereidingen voor de surveys, de leeftijdsbepalingen van de vissoorten waarop de surveys primair zijn gericht, het invoeren en controleren van de gegevens en het verzorgen van de (standaard) rapportage. Daarnaast wordt in het kader van dit project deelgenomen aan verschillende ICES werkgroepen die zijn gericht op de planning, coördinatie en analyse van de betreffende surveys.

4. Werkplan Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren

WERKPLAN 1999

Instelling	Dienst Landbouwkundig Onderzoek DLO-Rijksinstituut voor Visserijonderzoek
Projectnummer	339 75501, 212 75541, 243 75601
Projecttitel	Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren
Projectleider	drs. W. Dekker
Overige medewerkers	ir. E. Hartgers, ir. M. Stam, L. A. Schaap, J. v.d. Willigen, E. van Os - Koomen, H.J. Westerink, J.A.M. Wiegerinck
Geplande werktijd in 1999	1109 dagen

Algemeen

In het kader van de routinematige bemonsteringen van de visstand en visserij in de binnenwateren worden de lopende waarnemingenreeksen (marktmonitoring, zeldzame vissoorten en bestandsopnamen) ook in 1999 voortgezet. In september wordt in Silkeborg (Denemarken) de EIFAC/ICES Working Group on Eels gehouden. Op basis van een toestandbeoordeling van de aalstand en visserij worden door deze werkgroep in internationaal verband beleidsadviezen voorbereid. Willem Dekker, van het RIVO-DLO, is momenteel voorzitter van deze werkgroep. Een deel van de activiteiten, ondergebracht in dit project worden mede gefinancierd door RWS en de EU.

Surveys IJsselmeer

In het voorjaar (4 weken in mei-juni), de nazomer (3 weken in augustus) en het najaar (6 weken in oktober-november) zullen de lopende bestandsopnames met het onderzoeksvaarttuig 'de Stern' op het IJsselmeer worden voortgezet. Dit behelst zowel de bestandsopnames met de grote kuil gericht op de schubvissoorten, als de opnames met de elektrokor, gericht op de aal en schubvissoorten. De resultaten worden gebruikt bij de beoordeling en advisering van de visserij op o.a. aal, spiering, baars en snoekbaars, als ook in de analytische studies van de interacties tussen het waterbeheer, de visstand, de vogels en de visserij. Naast deze bestandsopnamen wordt ook de marktmonitoring op commerciële soorten (aal, baars, snoekbaars) gecontinueerd.

Surveys Grote rivieren.

De visstand in de Nederlandse grote rivieren wordt mede in het kader van het project Biologische Monitoring Zoete Rijkswateren, onderdeel van de Monitoring van de Waterstaatkundige Toestand des Lands (MWTL) van Rijkswaterstaat (RIZA), bemonsterd met het doel om inzicht te krijgen in de geografische en temporele ontwikkelingen die

zich voordoen in de samenstelling en relatieve omvang van de visstand. Bestandsopnamen worden in voorjaar (6 weken in maart-april) en najaar (6 weken in oktober-november) met de Schollebaar uitgevoerd in 6 regio's (Beneden rivieren gebied, Gelderse poort, benedenloop Gelderse IJssel, Getijden Maas, Getijden Lek, Grensmaas) m.b.v. korbevissing en elektrische visserij in de oeverzone. Naast deze bestandsopname wordt door 30 meewerkende beroepsvissers op verschillende locaties in de zoete Rijkswateren de vangst in fuiken geregistreerd.

In het kader van het EU-Life project m.b.t. de Maas (i.s.m. Universiteit Namen, Instituut voor Bos en Wildbeheer, Conseil Supérieur de la Pêche) wordt aandacht besteed aan grensoverschrijdende aspecten van de monitoring (standaardisatie, ontwikkeling van biotische graadmeters). De resultaten dragen bij aan de beoordeling van het herstel van het ecosysteem in de grote rivieren.

Marktbemonstering IJsselmeer, Markermeer en Lauwersmeer.

De marktbemonstering van schubvis (baars en snoekbaars) vindt plaats gedurende de periode dat deze vissoorten aangevoerd worden. Dit is in het 1e en 4e kwartaal. In totaal worden 18 bemonsteringen gedaan waarbij meerdere meetmonsters van beide vissoorten, afkomstig van het IJsselmeer en Markermeer, in de afslagen worden doorgemeten.

lengte bemonsteringen schubvis	Enkhuizen	Staveren	Urk
1e kwartaal	3	3	3
4e kwartaal	3	3	3

Tevens worden van beide vissoorten in het IJsselmeer en Markermeer monsters verzameld (schubben) voor de leeftijdsbepaling.

leeftijd bemonsteringen schubvis	Markermeer	IJsselmeer
1e kwartaal	3	3
4e kwartaal	3	3

De aanvoer van rode aal uit het IJsselmeer en Markermeer vindt voornamelijk plaats in de periode april-november. De aanvoer van schieraal vindt plaats in de periode september-november. Schieraal wordt ook in het Lauwersmeer bemonsterd. In deze perioden worden monsters van de diverse aanvoersorteringen genomen voor het bepalen van de lengtesamenstelling. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de marktbemonstering van aal.

lengte bemonsteringen aal	IJsselmeer	Markermeer	Lauwersmeer
kistaal	4	4	
hoekaal	4	4	
fuikaal	4	4	
schietfuikaal	4	4	
schieraal	4		3

Monitoring Salmoniden

De lopende monitoring van de salmoniden (en overige zeldzame vis) in het IJsselmeer en op de grote rivieren zal waarschijnlijk worden voortgezet. Op het IJsselmeer worden de salmoniden door middel van een opkoopprogramma door de beroepsvisserij aangeleverd. Daarnaast wordt m.b.v. zalmsteken op een viertal locaties op de grote rivieren door beroepsvissers gericht op salmoniden gevestigd gedurende twee perioden van 6 weken per jaar. Op deze manieren wordt informatie verzameld die een bijdrage kan leveren aan kennis over voorkomen en ontwikkeling van het salmoniden bestand in Nederland.

Monitoring glasaal

De monitoring van de glasaalintrek langs de kust is, door de ontwikkelingen op het internationale niveau, in een breder daglicht komen te staan. In 1999 zal de lopende bemonstering op 12 plaatsen langs de Nederlandse kust worden voortgezet. Tevens wordt aandacht worden besteed aan de inpassing van deze bemonsteringen in het in ontwikkeling zijnde internationale meetnet in het kader van een EU-programma dat eind 1999 van start zal gaan. De waarnemingen vinden plaats met een kruisnet gedurende het glasaalintrekseizoen in de periode maart t/m mei. De frequentie is enigszins afhankelijk van de waterstand en de weersomstandigheden. Alleen de locatie IJmuiden wordt door het RIVO-DLO zelf bemonsterd. De overige locaties worden bemonsterd door externe waarnemers welke door het RIVO-DLO worden geïnstrueerd en begeleid. De verzamelde gegevens worden door het RIVO-DLO bewerkt en in een databestand opgenomen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de na te streven bemonsteringsintensiteit.

plaats	monster frequentie
Termuntenzijl	1 à 2 keer per week 3 trekken
Nieuwstatenzijl	1 à 2 keer per week 3 trekken
Lauwersoog	1 à 2 keer per week 3 trekken
Harlingen	1 à 2 keer per week 3 trekken
Den Oever	iedere nacht, verdeeld over de nacht 5 x 2 trekken
IJmuiden	1 à 2 keer per week 3 trekken
Katwijk	1 à 2 keer per week 3 trekken
Stellendam	iedere nacht 2 trekken
Kreekraksluizen	1 à 2 keer per week 3 trekken
Bergsediepsluis	1 à 2 keer per week 3 trekken
Bath	1 à 2 keer per week 3 trekken
Terneuzen	1 à 2 keer per week 3 trekken

5. Werkplan Monitoring schelpdierbestanden

WERKPLAN 1999

Instelling	Dienst Landbouwkundig Onderzoek DLO-Rijksinstituut voor Visserijonderzoek
Projectnummer	339 75000
Projecttitel	Monitoring schelpdierbestanden Nederlandse kustwateren
Projectleider	drs. M.R. van Stralen
Overige medewerkers	J. Kesteloo, J. Allewijn, J. Perdon, W. Harthoorn, Drs. J.C. Craeymeersch, Dr. A.C. Smaal
Geplande werktijd in 1999	675 dagen

Algemeen

Monitoring van schelpdierbestanden is er op gericht door middel van bestandsopnamen en eventueel vanuit de lucht volgens vooraf vastgestelde bemonsteringsschema's de numerieke en ruimtelijke verspreiding en samenstelling van schelpdierbestanden in de Nederlandse zoute wateren vast te leggen. Vangstgegevens (aanvoerstatistieken, vangstenquetes) worden verzameld ter aanvulling van bestandsopnamen en voor de evaluatie van het beleid en visplannen.

Op grond van de resultaten van dit onderzoek worden vangstverwachtingen en visplannen voor de verschillende sectoren opgesteld. Deze gegevens dienen tevens als basis voor schattingen inzake mogelijke ecosysteem-effecten van de winning van schelpdieren. Dit ondermeer in verband met de verdeling van schelpdieren tussen vissers en vogels.

Bestandsopnamen mosselen

Het doel van de jaarlijkse mosselinventarisaties is het verkrijgen van betrouwbare bestandsschattingen in het gehele litoraal en sublitoraal in de Waddenzee en in de Oosterschelde, voor zover er mosselen in visbare hoeveelheden aanwezig zijn. Het onderzoek wordt uitgevoerd ter onderbouwing van het beleid zoals vastgelegd in de Structuurnota Zee- en kustvisserij.

75000.07.00 bestandsopname voorjaar

In opdracht van de PO-mosselen zal in het voorjaar van 1999 het mosselbestand op wilde banken in de Waddenzee worden geïnventariseerd. De inventarisatie vindt plaats vanaf een gecharterd kokkelvaartuig. Voor het sublitoraal wijkt het onderzoek niet af van voorgaande jaren. Voor de droogvallende platen zal de bestandsopname net als in 1998 worden geïntegreerd met de kokkelsurvey. Voorafgaand aan de inventarisatie zal een

verkenning vanuit de lucht plaatsvinden, visueel en op basis van luchtfoto's. Het onderzoek zal -vanwege de korte periode tussen de inventarisatie en het zaadvissen eerst als brief- en later als RIVO-DLO rapport gerapporteerd worden.

75000.08.00 bestandsopname najaar

In opdracht van en in samenwerking met de PO-mosselen wordt in het najaar van 1999 met een mosselvaartuig het mosselbestand in de Waddenzee geïnventariseerd. Het gaat om een globale inventarisatie met een duur van ca 3 weken. De rol van het RIVO bij najaarsinventarisaties is coördinerend en als waarnemer. De bestandsopname is kwalitatief en geeft naast een globale bestandsschatting op basis van expert judgement inzicht in de ligging van mosselbanken en de omvang van nieuwe zaadval. Het sublitoraal wordt afgezocht met een mosselkor, droogvallende platen te voet. Voorafgaand aan de inventarisatie zal het gebied verkent worden vanuit de lucht.

75000.99.01 mosselen

Op dit algemene nummer zijn ad hoc activiteiten gepland.

75000.99.02 mosselen op percelen in de Oosterschelde

De omvang van het mosselbestand op kweekpercelen in de Oosterschelde zal in 1999 opnieuw worden geïnventariseerd vanaf het RV "Schollebaar" met een bodemhapper. In totaal worden in 3 weken ca 500 monsterpunten bezocht. Het onderzoek vindt plaats in het kader van vragen van LNV omtrent de draagkracht voor schelpdierkweek en met betrekking tot het affiltreren van schelpdierlarven door mosselen en de gevolgen daarvan voor de broedval in de Oosterschelde.

Bestandsopnamen en populatieontwikkeling van kokkels

Het doel van de jaarlijkse kokkelinventarisaties is het verkrijgen van betrouwbare bestandsschattingen op de droogvallende platen in de gehele Waddenzee, Oosterschelde en Westerschelde. Hieruit wordt een schatting gemaakt van de voor vogels beschikbare hoeveelheden en de hoeveelheden die door de visserij geogst kunnen worden. Het onderzoek wordt uitgevoerd ter onderbouwing van het beleid zoals vastgelegd in de Structuurnota Zee- en kustvisserij.

75000.99.05 kokkels

Op dit algemene nummer zijn ad hoc activiteiten gepland.

75000.99.06 kokkel-inventarisatie

De kokkel inventarisatie vindt plaats in het voorjaar (april-juni), kwantitatief met een daartoe speciaal ontwikkeld monsterschepje vanaf rubberboten. Sinds 1998 wordt in de Waddenzee daarnaast gebruik gemaakt van door de sector ter beschikking gestelde kokkelvaartuigen, waarbij wordt gemonsterd met een speciaal voor dit doel ontwikkelde kor. De bemonstering wordt uitgevoerd volgens een gestratificeerd grid op ca 450 monsterpunten in de Oosterschelde, ca 250 monsterpunten in de Westerschelde en ca monsterpunten in de Waddenzee 1500-2000. Het veldwerk in de Westerschelde wordt gedaan door RIVO-DLO medewerkers en de bemanning van het RV "Schollebaar". Het veldwerk in de Oosterschelde en Waddenzee wordt uitgevoerd door ambtenaren van LNV (Directie Vis en Directie Noord). De inventarisatie in de Waddenzee wordt daarbij geïntegreerd met de mosselzaad-survey.

Bestandsopnamen Voordelta en kustzone

75000.99.11 spisula's

Het betreft hier onderzoek naar bestanden van spisula en andere schelpdieren in de Nederlandse 12 mijlszone en in de Voordelta. Het onderzoek in de ondiepere delen van de Voordelta wordt uitgevoerd met een kokkelvaartuig. In het resterende gebied wordt met de Isis gevist. Er zal worden gemonsterd met een aangepaste zuigkor c.q. met een "schaaf". In totaal zijn in 7 weken vaartijd gepland. In tegenstelling tot vorig jaar zijn voor 1999 door IBN-DLO geen inventarisaties gepland, hetgeen betekent dat dit jaar ook het gebied ten noorden van de Waddeneilanden in de RIVO-survey inventarisatie wordt opgenomen. Het spisula onderzoek kan alleen worden uitgevoerd wanneer additionele financiering beschikbaar komt.

Overige projecten

75000.99.16 oesters

75000.99.21 overige schelpdieren

75000.90.00 kleine opdrachten

75000.98.00 advies LNV

75000.99.00 overig onderzoek LNV

Op deze projecten zijn voor 1999 geen vermeldenswaardige activiteiten gepland. Advisering en onderzoek voor LNV vindt zo veel mogelijk plaats binnen eerder genoemde projecten.

Overige activiteiten

Binnen het WDT-schelpdieren zal meer tijd besteed gaan worden aan de nazorg van de verzamelde gegevens met betrekking tot:

- opbouw data base (documentatie en standaardisering)
- implementatie gegevens in GIS
- jaarlijks actualiseren aanvoerstatistieken en vangstenquêtes
- jaarlijkse presentatie jaarcijfers omtrent bestanden, vangsten en inspanning

6. Werkplan Sanitair schelpdieronderzoek

WERKPLAN 1999

Instelling	Dienst Landbouwkundig Onderzoek DLO-Rijksinstituut voor Visserijonderzoek
Projectnummer	339 75001
Projecttitel	Sanitair schelpdieronderzoek
Projectleider	dr. J.B. Luten
Overige medewerkers	H. Pieters, J. Speur, J.M.P. Buntsma, V. Geuke, P. Scheerman, A.C.M. van Gool, J.J. Kesteloo, J.J. Allewijn, C.M. Schol
Geplande werktijd in 1999	650 dagen

Algemeen

Monitoring van de sanitaire kwaliteit van de productiegebieden van levende tweekleppige schelpdieren vloeit voort uit de Nederlandse verplichtingen in het kader van de "Richtlijn van de Raad van 15 juli 1991 tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften voor de productie en het in de handel brengen van levende tweekleppige weekdieren (91/492/EEG)". In Nederland is de verplichting tot uitvoering van de uit de richtlijn voortvloeiende eisen door het Ministerie van LNV in overeenstemming met het Ministerie van WSV opgedragen aan het Produktschap Vis. De eis dat het sanitaire onderzoek wordt uitgevoerd volgens wetenschappelijk erkende methoden, waarvan de deugdelijkheid in de praktijk is bewezen, wordt inhoud gegeven door het toezicht van het RIVM te Bilthoven als Nationaal Referentie Laboratorium, alsmede het Communautaire Referentie Laboratorium te Vigo, Spanje.

Onderzoek biotoxinen

Afhankelijk van seizoen en schelpdiervisserij worden in 1999 de verschillende productiegebieden van levende tweekleppige schelpdieren in de Nederlandse wateren onderzocht op de afwezigheid van de door algen gevormde biotoxinen in de schelpdieren en de voor de vorming van deze biotoxinen verantwoordelijke algen in het zeewater. In totaal worden 13 lokaties van de Waddenzee (West en Oost), Grevelingenmeer en Oosterschelde zeer frequent bemonsterd. In de juli-december periode wordt wekelijks bemonsterd en in de periode januari-juni maandelijks.

Voor de bepaling van biotoxinen wordt overwegend gebruik gemaakt van HPLC-technieken. Voor het bepalen van DSP wordt in Nederland echter nog steeds gebruik gemaakt van de rattentest. Deze test, de dieren krijgen hooguit diarree, is onvergelykbaar veel diervriendelijker dan de elders in de EU wel gebruikte muizentest, waarbij sterfte het criterium is. Het wordt in Europees verband gezien de groeiende weerstand tegen dierproeven zeer wenselijk geacht alternatieve bepalingmethoden te

ontwikkelen. Hiervoor zal in 1999 een HPLC methode voor DSP uitgetest worden en waar mogelijk zal deze methode ook in een (inter)nationaal ringonderzoek gevalideerd. Aandacht zal besteed worden aan de mogelijkheden van (snelle) biochemische assays voor DSP.

Onderzoek faecale coliformen en salmonella

Schelpdieren uit productiegebieden (Waddenzee (3 compartimenten) en Oosterschelde (6 compartimenten) worden frequent onderzocht op aanwezigheid van faecale coliformen en salmonella. Mengmonsters voor de bepaling van salmonella worden eenmaal per maand in juli-oktober van alle compartimenten genomen. Voor het onderzoek op faecale coliformen worden 5 monsters van alle compartimenten eenmaal per maand in het gehele seizoen onderzocht. Verder worden monsters van verwaterpercelen, van de aanvoer van de walschepen en het eindproduct onderzocht.

Schelpdieren uit productiegebieden (Waddenzee (3 compartimenten) en Oosterschelde (6 compartimenten) worden frequent onderzocht op aanwezigheid van faecale coliformen en salmonella. Mengmonsters voor de bepaling van salmonella worden eenmaal per maand in juli-oktober van alle compartimenten genomen. Voor het onderzoek op faecale coliformen worden 5 monsters van alle compartimenten eenmaal per maand in het gehele seizoen onderzocht. Verder worden monsters van verwaterpercelen, van de aanvoer van de walschepen en het eindproduct onderzocht.

Advisering

Gedurende perioden met sanitaire problemen in de productiegebieden van levende tweekleppige weekdieren zal voortdurend intensief overleg plaats vinden tussen de diensten van de betrokken ministeries (LNV en WSV), het Productschap Vis en vertegenwoordigers van de schelpdierbedrijven. Het RIVO-DLO is als adviseur bij dit overleg betrokken. Naast adviezen over het normaspect is het RIVO-DLO ook betrokken bij de ontwikkeling van een voor een eventueel selectief treffen van beleidsmaatregelen hanteerbare onderverdeling van productiegebieden als de Oosterschelde in op hydrografische gronden onderscheidbare compartimenten.

Met het oog op een verdere optimalisatie van de advisering zal in 1999 in het Centrum voor Schelpdieronderzoek te Yerseke (=RIVO-Yerseke) een kwaliteitszorgmedewerker worden benoemd. Taak van deze medewerker zal onder meer zijn het inrichten en onderhouden van een centraal databestand met resultaten van het sanitaire onderzoek van onder meer RIVO-DLO, RVV en schelpdierbedrijf, het mede aan de hand hiervan opsporen van de oorzaken van sanitaire problemen, alsmede het formuleren en uitvoeren van onderzoeksprojecten terzake.

7. Werkplan Monitoring microverontreinigingen

WERKPLAN 1999

Instelling	Dienst Landbouwkundig Onderzoek DLO-Rijksinstituut voor Visserijonderzoek
Projectnummer	339 76005 7, 90, 98 en 99
Projecttitel	Monitoring microverontreinigingen
Projectleider	dr. J. de Boer
Overige medewerkers	drs. H. Pieters
Geplande werktijd in 1999	200 dagen

Binnen het project Monitoring microverontreinigingen worden in 1999 een tweetal monitoringsprogramma's uitgevoerd: (i) monitoring van PCBs, OCPs en kwik in aal en snoekbaars uit de Nederlandse binnenwateren, ten behoeve van de sportvisserij en (ii) monitoring van PCBs en organochloorpesticiden (OCPs) in kabeljauwlever uit de Noordzee

Monitoring Sportvisserij

Ten behoeve van het monitor programma sportvisserij worden in het voorjaar op 23 plaatsen aalmonsters genomen in Nederlandse binnenwateren. Deze aalmonsters worden gefileerd en de lengtes en gewichten van de vissen worden bepaald, waarna mengmonsters worden gemaakt. In de monsters worden PCB, pesticiden- en kwikgehalten bepaald. De resultaten worden gerapporteerd aan de KAP databank. De resultaten worden eveneens vastgelegd in een jaarlijks rapport waarin de geografische verschillen in gehalten alsmede de trends in de tijd worden weergegeven. Tevens worden voorstellen gedaan voor adviezen omtrent consumptie.

In een aan dit programma gerelateerd project dat voor 100% gefinancierd wordt door STW (Stichting Technische Wetenschappen) wordt in samenwerking met de Rijks Universiteit Leiden en de Landbouw Universiteit een onderzoek uitgevoerd naar de achteruitgang van de aalstand en een mogelijke relaties met PCB verontreiniging. In dit project worden schieralen in een zwemtunnel geplaatst. In deze tunnels kunnen de alen de gehele afstand van Nederland tot de Sargaso Zee afleggen (ca. 6000 km). Een deel van de alen is vooraf gedoseerd met PCBs. Achteraf worden de alen toxicologisch onderzocht en worden op het RIVO de gehalten aan PCBs inclusief de dioxine-achtige 'vlakke' PCBs gemeten. In 1999 zullen naar verwachting ca. 80 analyses worden uitgevoerd.

Naast het aalprogramma worden in overleg met de NVVS snoekbaarsmonsters genomen tijdens sportvisserijwedstrijden. De lengtes en gewichten worden bepaald en meng-

monsters worden gemaakt per lengteklasse. Deze snoekbaarsmonsters worden geanalyseerd op kwik.

Monitoring kabeljauwlever

Op drie locaties in de Noordzee en één locatie ten westen van Ierland worden kabeljauw en heekmonsters verzameld. De levers van deze vissen worden samengevoegd tot mengmonsters per lengteklasse en geanalyseerd op PCBs, pesticiden en toxafeen. De gehalten worden gerapporteerd aan de KAP databank. Deze monitoring is met name van belang voor het registreren van langjarige trends van organische contaminanten in zeevis.

In dit kader wordt ook advies gegeven aan de ICES omtrent monitoring van contaminanten in de Noord-Atlantische wateren. Dit geschiedt o.a. door middel van deelname aan de ICES Marine Chemistry Working Group, in 1999 als voorzitter van de subgroup on organic contaminants.

8. Werkplan Parasitologie en pathologie van aquatische organismen

WERKPLAN 1999

Instelling	Dienst Landbouwkundig Onderzoek DLO-Rijksinstituut voor Visserijonderzoek
Projectnummer	324-76000-89, 324 76000-99
Projecttitel	Parasitologie en pathologie van aquatische organismen
Projectleider	drs. P. van Banning
Overige medewerkers	B.L. Verboom
Geplande werktijd in 1999	80 dagen

76000-98-0 LNV adv. visziekten.

Het bijhouden en uitbreiden van kennis middels literatuuronderzoek over ziekten van aquatische organismen in wilde bestanden en onder aquacultuuromstandigheden. Op basis van deze informatie wordt het risico van epizoötische ontwikkeling in de bestanden van vis, schaal- en schelpdieren in de Nederlandse wateren ingeschat en zo nodig monitoring uitgevoerd van de betrokken ziekten (76000-99-2).

76000-98-1 LNV adv. ziekten aquatische organismen: EU richtlijnen.

Uitvoering wordt gegeven aan de advisering betreffende bijsturing en opstelling van EU richtlijnen inzake ziekten van aquatische organismen.

76000-98-2 LNV adv.: DEC activiteiten.

Het bijhouden, registreren en aanmelden van dierproeven aan de Dier Experimenten Commissie volgens de richtlijnen van de Dierproevenwet. Voor het komend jaar zijn de meldingen aan de orde betreffende vismerken, rattenproeven (programma schelpdier-toxinen) en optimalisatie slachtmethoden vis.

76000-99-1 LNV onderzoek visziekten in kader van EU richtlijnen.

In het kader van de in de EU richtlijnen geregistreerde ziekten van aquatische organismen dient van de betrokken ziekten een monitoring uitgevoerd te worden ter informatie over de status van de betrokken ziekten. Voor Nederland betreft het tot nu toe de oesterziekte bonamiasis. In 1999 zal voortzetting van het monitoringprogramma in de Zeeuwse oestergebieden (Oosterschelde en Grevelingenmeer) plaatsvinden in het voorjaar en najaar.

76000-99-2 LNV onderzoek visziekten: epizoötische ontwikkelingen.

In het kader van bestandsinformatie van vissoorten is het van belang om geïnformeerd te zijn over epizoötische ontwikkelingen welke tot mogelijke belangrijke mortaliteiten aanleiding kunnen geven. In het recentelijk toenemende zuidelijke bestand van de kabeljauw is een (geringe) prevalentie van mycobacteriosis (vistuberculosis) aangetroffen. In 1999 zal in februari een monitoring worden uitgevoerd over de status van deze infectie in het zuidelijke kabeljauwbestand.

9. Werkplan Mijnwet Continentaal Plat en Delfstofwinning

WERKPLAN 1999

Instelling	Dienst Landbouwkundig Onderzoek DLO-Rijksinstituut voor Visserijonderzoek
Projectnummer	339 75505
Projecttitel	Mijnwet Continentaal Plat en Delfstofwinning
Projectleider	dr. S.J. de Groot
Overige medewerkers	
Geplande werktijd in 1999	40 dagen

Algemeen

Op basis van de Mijnwet Continentaal Plat (MCP) heeft LNV inspraak bij het aanleggen van offshore pijpleidingen en daarmee samenhangende constructies. LNV dient tevens formele instemming voor het aanleggen van pijpleidingen en dergelijke te geven, daarbij in beschouwing nemende de belangen van de visserij en de rijkdommen van de zee.

De coördinatie berust voor het wettelijk kader bij het Ministerie van Economische Zaken (EZ) en wat betreft de technische uitwerking van constructies bij het Staatstoezicht op de Mijnen.

Het RIVO-DLO heeft zitting in de ambtelijke groep van experts, die elk een ministerie vertegenwoordigen om de voorgenomen aanleg van offshore pijpleidingen en constructies te evalueren alvorens toestemming wordt gegeven om een officiële aanvraag bij EZ in te dienen. Daarnaast worden, door de werkmaatschappijen op het NCP, verslagen ter inspectie en commentaar voorgelegd over de survey route, pijpleidingaanleg, inspectie op jaarlijkse basis en de constructies voor het beschermen van kwetsbare onderdelen (boorgaten met afsluiters, klepsystemen, onderwaterinstallaties).

10. Werkplan Ontwikkeling visserij-beheersinstrumentarium

WERKPLAN 1999

Instelling	Dienst Landbouwkundig Onderzoek DLO-Rijksinstituut voor Visserijonderzoek
Projectnummer	324 76502-3, 244 76508-41
Projecttitel	Ontwikkeling visserij-beheersinstrumentarium
Projectleider	Ir. F.A. Veenstra
Overige medewerkers	dr. J.W. v.d. Vis en D. de Haan
Geplande werktijd in 1999	257 dagen

76508-41 Diervriendelijk doden van vis (FAQUWEL)

Algemeen

In het werkprogramma voor 1999 worden experimentele slachtmethoden en de commerciële slachtmethode voor paling onderzocht. Experimentele methoden omvatten een klap op de kop gevolgd door strippen (verwijderen ingewanden), pin-bolt gevolgd door strippen, geleidelijke onderkoeling gevolgd door strippen en anaesthesie gevolgd door strippen. De meest toegespaste commerciële slachtmethode bestaat uit het bestrooien van paling in een droge ton met zout gevolgd door strippen. Op basis van de verkregen resultaten zal de meest optimale methode, voor wat betreft welzijn en kwaliteit, worden geselecteerd.

Onderdelen

Onderzocht zal worden welke effect een slachtmethode heeft op het welzijn van de paling en wat het effect is op de kwaliteit van het product.

Effect op het welzijn. Het effect van een methode op het welzijn zal worden beoordeeld aan de hand gedragsobservaties en het meten van hersenactiviteit. Indien een methode leidt tot een onmiddellijk dood of het onmiddellijk intreden van gevoelloosheid (de vis reageert niet meer op prikkels) die niet wijkt tot de dood is ingetreden dan is er sprake van een diervriendelijke methode.

Aan de hand van de gedragsobservaties, in combinatie met de gemeten hersenactiviteit, zal worden vastgesteld of de paling tijdens en na het slachten instaat is om te reageren op prikkels, niet reageert op prikkels maar nog wel leeft of dood is.

Effect op de kwaliteit van het product. De kwaliteit van het product wordt beoordeeld aan de hand van sensorische, fysische en chemische analyses. De gestripte paling wordt daartoe in ijs opslagen bij 0 °C. Tijdens de opslag worden regelmatig monster genomen ten behoeve van de uit te voeren analyses.

De sensorische analyse bestaat uit het beoordelen van de hele gestript vis door middel van de Kwaliteits Index Methode (KIM). Met behulp van KIM kan worden vastgesteld of een slachtmethode effect heeft op de sensorische eigenschappen van de rauwe gestripte hele vis en hoe groot dat effect is. KIM is een objectieve methode die geschikt is om vast te stellen of de houdbaarheid van rauwe gestript vis, bewaard in ijs, verlengd of verkort wordt als gevolg van de gehanteerde slachtmethode. De filet zal zowel rauw als gekookt worden beoordeeld aan de hand van een negenpuntsschaal. Met behulp van de schaal kan worden vastgesteld na hoeveel dagen de afkeuringgrens worden overschreden.

Met behulp van de volgende fysische metingen pH meting, kleurmeting, het volgen van het intreden en het verloop van de rigor mortis, waterbindend vermogen en instrumentele textuurmetingen zal worden nagegaan welk effect een slachtmethode heeft op het product. Chemische analyses worden uitgevoerd om de samenstelling van het product vast te stellen en het effect van een slachtmethode op biochemische parameters te bepalen.

Negatieve effecten van een slachtmethode op de kwaliteit van het product (de zogenaamde downgrading, bijvoorbeeld bloeditstoringen in de filet) wordt visueel bepaald en met behulp van eerder genoemde analyses.

76508 41 Ontwikkeling vermogensmeter

In samenwerking met TNO-TPD afd. EIB is een ontwerp/test protocol ontworpen voor de ontwikkeling van een instrument welke op objectieve wijze het motorvermogen kan meten van schepen ≤ 221 kW, waarin de specificaties van het ontwerp model als referentie voor de ontwikkeling van een prototype werden vastgelegd. Twee Europese bedrijven ontwikkelden ieder een prototype, welke in de loop van 1998/1999 beschikbaar komen voor testen in een laboratorium. De eerste testen worden eind 1998 verwacht en zullen zich richten op de nauwkeurigheid en de fraude gevoeligheid. De looptijd van de laboratorium testen is ca. 7 maanden. Wanneer de laboratorium testen bevredigend verlopen worden de prototypen getest op een bedrijfsschip.

Voor vaartuigen met een motorvermogen tussen 211 en 1462 kW wordt een ontwerp/test protocol voor een te ontwikkelen vermogensmeter in 1998 afgerond. In overleg met LNV wordt een vervolg traject bepaald met betrekking op de verdere ontwikkeling van een vermogensmeter voor deze categorie schepen.